

Pregled centara za učenje na Kosovu i sprovođenja Administrativnog uputstva 19/2018

Mart 2023

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija na Kosovu

Pregled **centara za učenje** **na Kosovu** i sprovođenja Administrativnog uputstva 19/2018

Mart 2023

Sadržaj

Pregled izveštaja	5
I. Uvod.....	7
1.1 <i>Obrazovanje učenika kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana i uloga centara za učenje.....</i>	7
1.2 <i>Put ka institucionalizaciji.....</i>	9
<i>Metodologija.....</i>	10
II. Nova pravna stvarnost centara za učenje: Administrativno uputstvo 19/2018	11
2.1. <i>Sprovođenje Administrativnog uputstva 19/2018.....</i>	13
III. Rad i finansiranje centara za učenje	14
<i>Finansiranje</i>	17
IV. Trenutni izazovi.....	20
V. Put ka uspehu.....	21
VI. Zaključak.....	23
VII. Preporuke	24

Spisak skraćenica

AU	Administrativno uputstvo
BSFK	Balkanski suncokreti Kosovo
CU	Centar za učenje
EU	Evropska unija
GiZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH, Nemačka agencija za razvoj
LAP	Lokalni akcioni plan
MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
MoR	Memorandum o razumevanju
NVO	Nevladina organizacija
OAD	Opštinski akcioni odbor
ODO	Opštinska direkcija za obrazovanje
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
RC	Regionalni centar
SE	Savet Evrope
SPOK	Strateški plan obrazovanja na Kosovu
TdH	Terre des Hommes
TSRNN	Timovi za sprečavanje i reagovanje na napuštanje i neupisivanje
UNICEF	Dečiji fond Ujedinjenih nacija
UP	Univerzitet u Prištini
VoRAE	Glas Roma, Aškalija i Egipćana

Pregled izveštaja

Ovaj izveštaj će ispitati trenutni status sprovođenja Administrativnog uputstva 19/2018 (AU 19/2018) o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje i dati opštu sliku ovih centara na Kosovu na osnovu istraživanja sprovedenog 2020-2022. u skladu sa mandatom Misije OEBS-a na Kosovu da nadgleda i promoviše ljudska prava.

Centri za učenje (CU) imaju dugu istoriju na Kosovu. Oni su godinama pružali podršku deci u nepovoljnom položaju, koja trpe posledice društveno-ekonomske isključenosti, pripremajući ih za upis u školu, pružajući im dodatnu pomoć u školskim obavezama i nudeći rekreativne i druge obrazovne aktivnosti. Njihov doprinos se ogleda i u odvratanju od napuštanja školovanja. Iako je priznato da ovi centri imaju važnu ulogu u doprinosu obrazovanju dece kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana, njihova održivost je bila ugrožena jer su se za svoje osnovne operativne troškove značajno oslanjali na međunarodne donatore. Zbog toga je bilo hitno potrebno postepeno ih staviti pod okrilje kosovskih institucija.

Da bi se stvorio pravni osnov i regulisao rad centara za učenje, tadašnje Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) je u decembru 2018. odobrilo AU 19/2018. Ovo uputstvo propisuje kriterijume za uspostavljanje formalnog okvira za rad ovih centara, koji se moraju registrovati u Ministarstvu obrazovanja da bi mogli da počnu da rade ili nastave sa radom. Kada se odobre objekti, nastavno osoblje i nastavni plan i program, kao i plan rada i finansijski plan, ovim centrima se izdaje petogodišnja dozvola za rad koja se može obnoviti.¹ S druge strane, AU 19/2018 daje institucijama na nivou vlade i opštine više odgovornosti kako bi funkcionisanje i finansiranje centara za učenje bilo efikasno i održivo. Izrada i sprovođenje AU 19/2018 postali su sinonimi za institucionalizaciju kod lokalnih aktera i MONTI-ja.

Kašnjenja, uključujući finansiranje od strane opština i ministarstava, i nepostojanje proceduralnih smernica značajno su uticali na već postojeće centre za učenje, od kojih su mnogi zatvoreni zato što su projekti donatora završeni ili zbog nedostatka finansija. Zaključno sa aprilom 2022. godine, u 17 opština bilo je 47 funkcionalnih centara. U periodu od 2018. do aprila 2022. godine zatvorena su 53 centra, a neke opštine su ostale bez funkcionalnih centara za učenje.

Neki međunarodni donatori više nisu tako spremni da finansiraju osnovne troškove ako nema neophodnog finansiranja od strane pravno odgovornih strana, a centri za učenje koji su uspeli da obezbede finansiranje donatora imaju samo kratkoročne ili srednjoročne finansijske mogućnosti.

¹ Administrativno uputstvo br. 19/2018 o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje, dostupno na: <https://masht.rks-gov.net/udhezimi-administrativ-masht-nr-19-masht-per-themelimin-dhe-funksionimin-e-qendrave-mesimore/>

Nakon što dve godine nije realizovao finansijska obećanja niti obezbedio namenski kanal za ispunjavanje svojih obaveza, MONTI (Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija) je dodelio određena sredstva (97.000 evra za samo tri nevladine organizacije koje upravljaju centrima za učenje u oktobru 2021; i 200.000 evra u julu 2022). Iako su dobrodošli, ni ovaj iznos ni pristup nisu dovoljni s obzirom na broj registrovanih ili neregistrovanih centara za učenje. Istovremeno, neke opštine se suočavaju sa izazovima u pogledu njihovih odgovornosti iz AU 19/2018, jer nemaju ni finansijska sredstva ni pravni osnov koji bi podržali te aktivnosti. Sporo sprovođenje AU 19/2018 narušilo je poverenje na institucionalnom nivou jer su nevladine organizacije i predstavnici zajednica i dalje zabrinuti za dugoročnu održivost ovih centara, što je problem u čijem rešavanju je trebalo da pomogne institucionalizacija, i moraju opet da se obrate manjoj grupi međunarodnih donatora da bi dobili podršku potrebnu za nastavak njihovih usluga – ili da prestanu sa radom.

I. Uvod

1.1 Obrazovanje učenika kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana i uloga centara za učenje

Obezbeđivanje obrazovanja za pripadnike zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana na Kosovu često otežavaju nezadovoljavajuće učešće u obaveznom obrazovanju i veoma slabo učešće u srednjem i tercijarnom obrazovanju.² Prema podacima koje je MONT prikupio za školsku 2018/19. godinu,³ od ukupnog broja dece u predškolskom i osnovnom (nižem srednjem) obrazovanju, kosovski Romi, kosovske Aškalije i kosovski Egipćani čine 2,5% (5.808 učenika od ukupno 229.333)⁴. Podaci MONTI-ja otkrivaju da je u istoj školskoj godini 107 kosovskih Roma, 185 kosovskih Aškalija i 60 kosovskih Egipćana bilo registrovano da pohađa javne predškolske ustanove.⁵ Nizak nivo pohađanja predškolskog obrazovanja donekle nadoknađuju centri za učenje širom Kosova koji nude predškolske usluge, ali i dalje ima samo manje od 20% dece kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana.⁶ Nisko učešće u predškolskom obrazovanju je problem i za učenike iz većinske zajednice u datoj opštini, ali je od 2016. godine zabeležen mali porast.⁷ U poređne stope pismenosti pojedinih zajednica pokazuju razliku između većinske zajednice i nevećinskih zajednica. Od oko 98% ukupnog pismenog stanovništva, samo 64% žena iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana i oko 81% muškaraca, starosti od 15 do 49 godina, znaju da čitaju i pišu.⁸ Osnovni uzroci slabog obrazovanja su teški društveno-ekonomski uslovi, kao i opšteprihvaćene rodne uloge u ovim zajednicama. Često su deca prisiljena da rade kako bi pomogla svojim

2 Savet Evrope, „Smernice za nastavnike za socijalnu inkluziju Roma, Aškalija i Egipćana u školama“, 2015, str. 7; dostupno na: <https://www.coe.int/documents/3843514/13597853/Guidelines-for-teachers-En.pdf/23d76fe4-66d2-4aae-8437-cfcec6d64d5b>

3 Agencija za statistiku Kosova, „Statistika obrazovanja na Kosovu“ 2019/20, jun 2020, str. 30.

4 Prema Agenciji za statistiku Kosova, Popis stanovništva i domaćinstava na Kosovu 2011 – Konačni rezultati, 2012, dostupno na http://ask.rks-gov.net/media/2075/final-results_eng.pdf, str. 143, poslednji zvanični podaci o zastupljenosti zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana registrovani su u popisu iz 2011. godine i pokazuju da na Kosovu živi 8.824 kosovskih Roma, 15.436 kosovskih Aškalija i 11.524 kosovskih Egipćana. Kosovski Romi tako čine 0,51% stanovništva na Kosovu, kosovske Aškalije 0,89%, a kosovski Egipćani 0,66%. Ove brojke, međutim, ne daju nužno tačnu demografsku sliku ove tri zajednice, jer nisu svi njihovi pripadnici učestvovali u popisu stanovništva, a popis nije sproveden u četiri opštine na severu.

5 Agencija za statistiku Kosova, „Statistika obrazovanja na Kosovu“ 2019/20, jun 2020, str. 27; dostupno na: <https://ask.rks-gov.net/media/5638/obrazovznje-20192020-srb.pdf>

6 UNICEF, „Razvoj u ranom detinjstvu – statistički pregled: podaci o zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana“, str. 4; dostupno na: https://www.unicef.org/kosovoprogramme/media/196/file/ECD_Roma_Ashkali_and_Egyptian_communities_ENG.pdf.

7 KEEN, „Predškolsko obrazovanje na Kosovu“, 2018, str. 24, dostupno na: http://kec-ks.org/wp-content/uploads/2020/08/Edukimi-parashkollor-në-Kosovë_ENG.pdf

8 UNICEF, „Istraživanje višestrukih pokazatelja, 2019-2020 i Zajednice Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu, Istraživanje višestrukih pokazatelja 2019-2020, Izveštaj o nalazima istraživanja, novembar, 2020“, str. 70-74, dostupno na: <https://bit.ly/3xweeio>

porodicama, a pored toga, u slučaju devojčica, rani brakovi imaju negativne posledice.⁹ Indeks rodnoeg pariteta za osnovno obrazovanje za ove tri zajednice je 1,01, što pokazuje da osnovnu školu pohađa više devojčica nego dečaka. Ovaj indeks opada u srednjoj školi. U nižem srednjem obrazovanju indeks je 0,94, a u višem srednjem 0,80, što ukazuje na to da manje devojčica nastavlja ili završava školovanje.¹⁰

Veoma niska stopa pohađanja škole i sa njom povezano ograničeno dostignuće u obrazovanju dece kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana u kontekstu nedostatka socijalne inkluzije doveli su do inicijative nevladinih organizacija da 2001. godine osnuju centre za učenje radi pružanja dopunskih obrazovnih usluga.¹¹

Ovi centri su godinama imali važnu ulogu u smanjenju broja dece koja napuštaju školovanje,¹² i pozitivno su uticali na uspeh (veštine čitanja i pisanja, ocene) dece, podstičući ih da nastave školovanje.¹³ Pozitivan nivo zadovoljstva zabeležen je i među roditeljima, koji su istakli značaj centara za učenje.¹⁴

Kao dodatni model razvoja i obrazovanja, ovi centri dele zajednički cilj – zadržati decu u školi, olakšati im učešće u predškolskom, osnovnom i nižem srednjem obrazovanju i postići bolje akademske rezultate.¹⁵ Osim deci školskog uzrasta, neki centri pružaju usluge deci u predškolskim ustanovama/vrtićima. Načelno, oni pružaju podršku u radu domaćih zadataka; pružaju nadoknadu časova; i osnovno opismenjavanje dece koja se nikada nisu upisala u školu. Većina centara za učenje radi u okviru škola, gde im prostor obezbeđuje opština. Drugi centri se nalaze u zajednicama kojima služe.¹⁶ Centri u zajednici su fleksibilniji u pogledu vannastavnih aktivnosti, kao što su letnji kampovi, i mogu ponuditi obrazovne materijale i ishranu, dok centri koji se nalaze u školama imaju bolju saradnju sa nastavnicima i direktorima škola. Osoblje ovih centara (koordinatori/facilitatori/predavači i volonteri) obično nema obrazovne kvalifikacije zbog neformalnog karaktera centara.¹⁷

Centri za učenje su uglavnom namenjeni za siromašna područja i za decu kojoj je potrebna dodatna podrška da bi uspela i ostala u školi. Škole u tim područjima obično nisu dovoljno opremljene i preopterećene su. U 2018. godini, više od 5.500 učenika osnovnih i nižih srednjih škola pohađalo je dopunsku nastavu koju su obezbedili centri

9 KOSINT 2020, „*Uticao nastavni centara na uključivanje dece romske, aškalijske i egipćanske zajednice u obrazovanje*“, 2018, str. 17. Dostupno na http://kec-ks.org/wp-content/uploads/2020/08/Ndikimi-i-QMve-ne-Kosove_srb.pdf

10 Ibid, str.16.

11 Ibid, str. 18.

12 Evropska komisija, *Izveštaj za Kosovo 2018*, SWD (2018) 156 konačna verzija, april 2018, str. 27; dostupan na: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>, i Evropska komisija, *Izveštaj za Kosovo 2020*, SWD (2020) 356 konačna verzija, oktobar 2020, str. 85; dostupan na: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

13 Strategija za inkluziju zajednica Roma i Aškalija u kosovsko društvo 2017-2021, str. 42-43, dostupno na: <https://kryeministri.rks.gov.net/en/blog/strategy-for-inclusion-of-roma-and-ashkali-communities-in-the-kosovo-society-2017-2021-11-05-2017/> Videti i: Savet Evrope/UNICEF, „*Studija o uticaju i održivosti centara za učenje*“, str. 7

14 Savet Evrope/ UNICEF, „*Studija o uticaju i održivosti centara za učenje*“, 2015, str. 7

15 Ibid, str. 7; 11.

16 Od 47 aktivnih centara u aprilu 2022. godine, 34 se nalazi u školama, a 13 u zajednici.

17 KOSINT 2020, „*Uticao nastavni centara na uključivanje dece romske, aškalijske i egipćanske zajednice u obrazovanje*“, 2018, str. 24.

smešteni i u zajednicama i u školama. Međutim, 2022. godine, zbog pandemije i zatvaranja centara, taj broj je pao na nešto ispod 3.000.¹⁸

Centri za učenje su služili prvenstveno zajednicama kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana; međutim, tokom godina su se proširili tako da sada koriste i deci iz drugih zajednica. Na značaj nastavka rada ovih centara ukazano je i u Strategiji za inkluziju zajednica Roma i Aškalija u kosovsko društvo 2017-2021, u kojoj se navodi da oni treba da uživaju posebnu podršku najmanje u narednih pet godina, dok se ne poveća ukupni nivo obrazovanja i životni standard pripadnika ovih zajednica.¹⁹ I Kosovska strategija obrazovanja 2022-2026 i Strategija za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija 2022-2026 priznaju da centri smanjuju napuštanje školovanja, a pratećim Akcionim planom (2022-2024) obećano je 200.000 evra za naredne tri godine.²⁰

Centri za učenje nisu važni samo za decu koja ih pohađaju, oni su korisni i njihovim porodicama, njihovim školama, potencijalnim poslodavcima i lokalnim zajednicama i doprinose zdravlju, društvu i ekonomiji. Dugoročna istraživanja u razvijenim zemljama pokazuju da je javna potrošnja na brigu o deci u ranom detinjstvu i na obrazovanje dobra investicija sa visokim ekonomskim i društvenim povraćajem. Zaključci istraživanja pokazuju da se time podstiče ekonomski rast, povećava povraćaj finansijskih sredstava u trezor i ostvaruju društvene koristi kao što su obrazovanije društvo i niži nivo kriminala.²¹ Ovim centrima treba priznati ove sveobuhvatne dugoročne dobiti, a njihovu održivost posmatrati kao ulaganje u budućnost i privrede i društva.

1.2 Put ka institucionalizaciji

Do 2017. godine, centri za učenje su delovali van okvira formalnog obrazovanja na Kosovu jer njihov rad nije bio zakonski regulisan. Za strukturu, rad i obrazovne programe ovih centara na Kosovu može se reći da su različiti. Razlikuju se od jedne do druge nevladine organizacije zbog različitih pristupa upravljanju i zahteva koje su odredili različiti donatori.²² Pored nepostojanja jedinstvenog pristupa, pri čemu se kvalifikacije i nivo pripremljenosti nastavnog osoblja razlikuju od jednog do drugog centra, opštinski službenici, nastavnici i direktori škola ponekad su dovodili u pitanje efikasnost centara za učenje.²³

18 Na osnovu istraživanja koje su sproveli terenski timovi OEBS-a u aprilu 2022.

19 Strategija za inkluziju zajednica Roma i Aškalija u kosovsko društvo 2017-2021, str. 33.

20 Strategija za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija (2022-2026) str. 29 i Akcioni plan str. 81

21 Savez za prava deteta, „Osnove rasta – ulaganje u sledeću generaciju“, Unapređenje brige o deci u ranom detinjstvu i obrazovanja dece, dostupno na

https://www.childrensrights.ie/sites/default/files/submissions_reports/files/StartStrong_FoundationsOfGrowth.pdf

22 Savet Evrope/UNICEF, „Studija o uticaju i održivosti centara za učenje“, 2015, str. 13; 24; 26.

23 Savet Evrope/UNICEF, „Studija o uticaju i održivosti centara za učenje“, 2015, str. 40.

Zbog potrebe za održivošću²⁴ i usaglašenim pristupom, različite nevladine organizacije su se udružile 2015. godine i izradile prvo administrativno uputstvo. MONTI je usvojio **Administrativno uputstvo 12/2017** (u daljem tekstu AU 12/2017) o **osnivanju i funkcionisanju centara za učenje**, koje je predviđalo licenciranje centara za učenje koje osnivaju i kojima upravljaju subjekti sa pravnim statusom.²⁵ Štaviše, zajedno sa finansijama donatora, njime je utvrđena obaveza kosovske vlade i opština da izdvoje finansijska sredstva za ove centre.²⁶ Uputstvo je bilo korak napred u procesu harmonizacije rada centara za učenje i obavezalo je javne institucije da ih finansijski podrže. Administrativno uputstvo 12/2017 zamenjeno je u decembru 2018. godine striktnijim **Administrativnim uputstvom 19/2018 o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje** (u daljem tekstu AU 19/2018).

AU 19/2018 postavlja jedinstvene minimalne standarde za rad centara za učenje, uključujući odobrene nastavne planove i programe, kvalifikacije osoblja, održivo planiranje budžeta; i ocenjivanje i izveštavanje. Zajedno sa Praktičnim vodičem,²⁷ ovo uputstvo daje centrima za učenje jasnu sliku o kriterijumima i dokumentima potrebnim za njihovo registrovanje. Ovo je označilo značajan napredak u procesu uvođenja centara za učenje u formalni obrazovni okvir, stavljajući ih pod okrilje MONTI-ja i opština kojima su ovi centri odgovorni. Uprkos ovim pozitivnim dešavanjima, vladine i opštinske institucije i dalje kasne u ispunjavanju svojih obaveza. Iako su različiti akteri pozdravili administrativno uputstvo,²⁸ kašnjenje u njegovom sprovođenju znači da centri za učenje još uvek nisu u potpunosti stavljeni u nadležnost opštinskih i vladinih institucija. Pored toga, ovim centrima i dalje pretili nedostatak finansijskih sredstava, a zatvaranja su široko zastupljena.

Metodologija

Misija OEBS-a na Kosovu je od februara 2020. do aprila 2022. godine kontaktirala više od 90 funkcionalnih i neaktivnih ili zatvorenih centara za učenje u tri odvojena navrata tražeći povratne informacije o njihovom radu, statusu finansiranja i registraciji u vezi sa sprovođenjem AU 19/2018. U aprilu 2022. godine kontaktirane su i opštinske direkcije za obrazovanje (ODO) u opštinama u kojima su ovi centri aktivni da bi se saznalo kakva se

24 Ambasador Norveške u Prištini: „Finansijska sredstva se smanjuju; ovi centri se oslanjaju samo na pomoć donatora. Osim ako se Vlada ne uključi i ne preuzme ih pod svoju nadležnost, biće veoma teško da ovi centri budu održivi.“ Videti: Savet Evrope/UNICEF, „*Studija o uticaju i održivosti centara za učenje*“, 2015, str. 38. dostupno na: https://www.coe.int/documents/3843514/13597853/Study_on_Impact_and_Sustainability_of_the_Learning_Centers-En.pdf/4a76eefe-21d0-432c-800c-ad234f77f4a2.

25 Administrativno uputstvo br. 12/2017 o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje, članovi 7 i 8.

26 AU 12/2017, član 10(1).

27 Praktičan vodič za sprovođenje Administrativnog uputstva o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje br. 19/2018, dostupan ovde na albanskom: <https://masht.rks-gov.net/uploads/2019/12/udhezues.pdf>

28 Izjava KOSINT 2020, 25. avgust 2017, dostupna na: <https://kosint2020.net/sr/lajme-dhe-ngjarje/administrativno-uputstvo-br-12-2017-o-osnivanju-i-funkcionisanju-centra-za-ucenje-je-odobreno-od-strane-ministarstva-obrazovanj/>

podrška pruža ovim centrima. Komentari Ministarstva obrazovanja su dobijeni posredstvom radne grupe OEBS – MONTI.

Dobijene informacije dopunjene su sekundarnim (desk) istraživanjem i razmatranjem dokumenata i izveštaja o centrima za učenje. Pored toga, da bi se dobile najnovije informacije o promeni situacije, nakon što je registracija obavljena, razgovaralo se sa angažovanim zainteresovanim stranama putem video-linka ili imejla.²⁹

II. Nova pravna stvarnost centara za učenje: Administrativno uputstvo 19/2018

AU 19/2018³⁰ utvrđuje kriterijume i procedure za osnivanje i funkcionisanje centara za učenje koji pružaju dodatnu podršku učenju i obrazovnim aktivnostima. Prema AU 19/218, glavni ciljevi centara za učenje su sledeći:

- Fizički, kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj dece;
- Povećati učešća dece u predškolskom, osnovnom i nižem srednjem obrazovanju;
- Poboljšati pohađanje škole i učinka;
- Smanjiti ili eliminisati napuštanje škole;
- Povećati uključivanje dece u vannastavne aktivnosti;
- Povećati svest o značaju obrazovanja dece;
- Aktivno uključivanje roditelja u obrazovanje dece;
- Dodatne mogućnosti za socijalizaciju među decom.³¹

Prema AU 19/2018, opštine i subjekti koji imaju status pravnog lica imaju nadležnost da osnivaju i upravljaju centrima za učenje i moraju da budu registrovani pri MONTI-ju.³² MONTI je tada odgovoran za izdavanje zvanične dozvole u trajanju od pet godina, ako potencijalni nosilac CU ispunjava uslove propisane AU 19/2018.³³

Kako bi ispunio osnovne uslove, podnosilac zahteva ima odgovarajući fizički prostor i radno okruženje, program pomoćnog učenja, kvalifikovano osoblje, uredbu o radnom mestu i regulativu za zaštitu dece, kao i plan rada i finansijski plan.³⁴ Ovi zahtevi su važni

29 Sagovornici su bili direktori NVO, rukovodioci programa, donatori, predstavnici MONTI-ja i Kancelarije EU na Kosovu.

30 Ovo AU je izdato u skladu sa članom 4, 21 i 22 Zakona br. 03/L-189 o državnoj administraciji, članom 5. stav 16 Zakona br. 04/L-032 o preduniverzitetskom obrazovanju na Kosovu i članom 8 stav 1 tačka 1.4 i Dodatak 6 Uredbe br. 02/2011 o oblastima administrativne odgovornosti kabineta premijera i ministarstava (22. mart 2011). U februaru 2022. KP je objavio pravni pregled svih podzakonskih akata relevantnih za sektor koji su primenjeni kako bi se ocenila njegova efikasnost. U vezi sa Administrativnim uputstvom 19/2018 konstatovano je da ne postoji konkretan pravni osnov za donošenje ovog Administrativnog uputstva. Međutim, kako bi se izbegao pravni vakuum u ovoj oblasti, preporučeno je da ostane na snazi do stvaranja konkretnog pravnog osnova za njegovo objavljivanje.

31 Administrativno uputstvo (AU) 19/2018, član 3, stav 7.

32 AU 19/2018, član 3, stavovi 1-3.

33 AU 19/2018, član 3, stav 2; član 4, stavovi 1 i 5.

34 AU 19/2018, član 5, stav 1.

da bi se obezbedio sinhronizovan i održiv rad budućih CU. Važan aspekt AU 19/2018 je da se u njemu precizno navodi stručna sprema za zaposlene, a ono što je posebno važno jeste da predviđa minimalno akademsko iskustvo za koordinateure i nastavno osoblje CU³⁵, što je ključno u obezbeđivanju kvalitetnog obrazovanja. Trenutno zaposleni u CU koji ne ispunjavaju neophodne uslove imaće priliku da za pet godina steknu stručnu spremu.³⁶

Što se tiče finansija, rad centara za učenje će se finansirati iz dva glavna izvora: budžeta Kosova (Vladin i opštinski budžet); i spoljnih donacija, koje mogu direktno da dobiju nosioci CU³⁷ ili putem kosovskog budžeta namenjenog centrima za učenje na korišćenje.³⁸ MONTI je odgovoran za planiranje godišnjeg budžeta CU, ukoliko osigura da finansiranje programa CU bude u skladu sa vladinom uredbom; i da planira posebnu podršku u javnom pozivu za finansiranje projekata kroz kategoriju subvencija.³⁹ Opština je dužna da na zahtev CU u godišnji budžet uključi finansijsku podršku i da putem posebnih grantova planira osnovno/početno planiranje budžeta za osnivanje i rad CU pri školama.⁴⁰ Opštine su takođe odgovorne da obezbede prostor za CU u zajednici i podmire operativne troškove.⁴¹ CU kojima upravljaju NVO odgovaraju MONTI-ju i Opštinskoj direkciji za obrazovanje (u daljem tekstu ODO). Pozivanje na odgovornost podrazumeva da je rukovodilac CU dužan da podnosi godišnje narativne i finansijske izveštaje MONTI-ju i odgovarajućem ODO-u. Zauzvrat, MONTI je zadužen da odobrava i nadgleda rad CU, a opština je odgovorna za nadzor i podršku CU i za nadgledanje izbora zaposlenih.⁴²

AU 19/2018 predstavlja alat od presudnog značaja za stvaranje efikasnog, održivog i transparentnog sistema CU uvođenjem zajedničkih zahteva, kao i zaduživanjem MONTI-ja i ODO za praćenje i izveštavanje.⁴³

Usvajanje AU 19/2018 probudilo je nadu za nesmetan prelazak sa razdeljenih operativnih pristupa i zavisnost od donatora ka usklađenijem i održivijem pristupu zasnovanom na finansiranju iz budžeta. Ovo je tek nagoveštaj onoga kako je institucionalizacija predviđena, kroz unapređeno upravljanje, regulisanje i nadzor. Međutim, nedoumice u pogledu iznosa stvarnih fondova i održivih kanala finansiranja podrivaju viziju o institucionalizaciji.

35 AU 19/2018, član 8, stav 2.1, koordinatori CU moraju imati najmanje osnovne studije i stav 4.1, nastavno osoblje mora imati zvanje nastavnika.

36 AU 19/2018, član 14, stav 2.

37 AU 19/2018, član 2, Definicije, nosioci – subjekti koji osnivaju i upravljaju centrima za učenje, kao i institucije odgovorne za radne postupke u njima.

38 AU 19/2018, član 13, stav 1.

39 AU 19/2018, član 13, stav 2.

40 AU 19/2018, član 13, stav 3.

41 AU 19/2018, član 11, stav 3.

42 AU 19/2018, član 11, stav 3 i 4.

43 AU 19/2018, član 12.

2.1. Sprovođenje Administrativnog uputstva 19/2018

Nakon usvajanja AU 19/2018 u decembru 2018. godine, očekivalo se da će u roku od tri meseca biti objavljen Praktični vodič za funkcionisanje centara za učenje.⁴⁴ Praktični vodič o radu centara za učenje čiji je cilj pružanje podrške u sprovođenju AU 19/2018 (u daljem tekstu Praktični vodič) objavljen je skoro godinu dana kasnije, krajem 2019. godine. Ovo kašnjenje je ozbiljno uticalo na institucionalizaciju rada centara za učenje, što je dovelo do zabune oko toga kako nastaviti dalje sa registracijom i izazvalo nezadovoljstvo među nevladinim organizacijama koje upravljaju postojećim centrima za učenje.

Mnogi radni zadaci iz AU 19/2018 bili su povezani sa referencama iz Praktičnog vodiča.⁴⁵ Od centara za učenje se očekivalo da ispune zahteve najkasnije dvanaest meseci po stupanju AU 19/2018 na snagu; dok su neki donatori kao uslov takođe postavili postupanje u skladu sa zahtevima.⁴⁶ Međutim, bez konkretnih smernica postupanje u skladu sa zahtevima je postalo praktično nemoguće.

Veb-stranica za registraciju počela je sa radom septembra 2020. godine (sa kašnjenjima koja se pripisuju pandemiji COVID-19). Nakon što se dokumentacija za registraciju postavi na veb-stranicu, MONTI ima rok tri meseca od dana podnošenja zahteva da donese odluku.⁴⁷ Centre za učenje u zajednici treba obilaziti na terenu, a s obzirom na ograničenja uslovljena pandemijom, proces u praksi je trajao duže.

Od aprila 2022. godine, sedam NVO je registrovalo neke ili sve centre za učenje pod svojim upravljanjem, što je ukupno 37 centara za učenje, iako su neki od ovih centara za učenje od tad prekinuli ili pauzirali aktivnosti zbog problema sa finansiranjem. NVO „Glas Roma, Aškalija i Egipćana“ pomaže ODO tamo gde su njihovi CU aktivni da ih registruju. Prema MONTI-ju, do sad nije odbijen nijedan CU.

Od ukupno 37 registrovanih CU, samo 13 je dobilo dozvole na punih pet godina, dok većina ima uslovne dozvole u trajanju od dve do tri godine. Dozvole ograničene dužine zavise od poboljšanja rada CU, za koje su potrebna značajna finansijska sredstva, međutim ista nisu unapređena u skladu sa standardom. Dok se 41 CU prijavio za registraciju, 23 aktivnih CU nisu. Razlozi zbog kojih se nisu registrovali su različiti. Neki su svesni da ne ispunjavaju kriterijume u pogledu zaposlenih ili prostora, i pokušavaju da dostignu minimalne standarde pre nego što se prijave. Drugi čekaju da se završi aktuelna podrška donatora koju dobijaju. Njih ne podržava njihov ODO ili uopšte nisu komunicirali sa njima.⁴⁸ Nakon registracije, CU je prema AU 19/2018 dužan da izveštava MONTI, ali za

44 AU 19/2018, član 12, stav 1.

45 AU 19/2018 se odnosi na Praktični vodič za registraciju (član 7 stav 3) finansijski i plan rada (član 10 stav 2), i smernice o izveštavanju, praćenju i detaljan obrazac godišnjeg izveštavanja (član 12 stav 1).

46 Na primer, ispunjavanje uslova navedenih u AU 19/2018 bio je jedan od preduslova Austrijske razvojne agencije da dodeli 21.000 evra za finansiranje NVO „Partnerstvo za ideje“ (TIP), posebno u cilju trajne i funkcionalne infrastrukture, usklađivanje kosovskog nastavnog plana i programa sa aktivnostima centara i kvalifikovanog osoblja. Videti: Misija OEBS na Kosovu, Regionalni centar u Prištini, sagovornik: Rukovodilac programa NVO „TIP“.

47 AU 19/2018, član 4, stav 2.

48 Deset funkcionalnih CU-ova nisu potpisali MoR sa opštinom.

to ne postoji nikakav okvir. Neke opštinske direkcije za obrazovanje oklevaju da potpišu memorandume o razumevanju (MoR) sa centrima za učenje jer su svesni da nemaju budžetsku liniju da plaćaju zaposlene u CU. Dva CU iz regiona južne Mitrovice su potpisali memorandume o razumevanju sa opštinom o postepenom prenosu odgovornosti, ali kasnije su i MoU i prijava povučeni, jer nisu imali budžet da postupe u skladu sa sporazumom.⁴⁹ Duga kašnjenja i nedostatak jasne komunikacije između MONTI, ODO i CU doprineli su povremenoj i nedoslednoj primeni AU 19/2018.

Još uvek nisu ispunjene ostale obaveze MONTI-ja navedene u AU 19/2018. Ovo podrazumeva programe obuke koje treba izraditi u tesnoj saradnji sa Univerzitetom u Prištini i osmisliti sistematsku procenu aktivnosti CU.⁵⁰

III. Rad i finansiranje centara za učenje

Terenski timovi OEBS su do kraja aprila 2022. godine kontaktirali 47 funkcionalnih i 53 nedavno zatvorenih ili neaktivnih centara za učenje u 17 opština.⁵¹ U regionu Prištine ima najviše aktivnih centara za učenje, a sledi region Peći i Prizrena (videti tabelu 1).

Trinaest lokalnih i međunarodnih NVO upravlja radom 47 trenutno funkcionalnih centara za učenje.⁵²

U vezi sa AU 19/2018, organizacija „Terre de Hommes“ i NVO „Glas Roma, Aškalija i Egipćana“ su potpisali memorandume o razumevanju sa opštinama u kojima rade kako bi postepeno preneli finansijsku odgovornost za te CU na ODO. Ova primopredaja podleže trogodišnjem prelaznom periodu tokom kojeg se sredstva NVO smanjuju dok se opštinska sredstva uvećavaju.

Nemačka razvojna agencija, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ) je krajem 2019. godine između ostalih prekinula da finansira više od 20 centara za učenje širom Kosova, kad su njihovi projekti završeni. Oni su imali ključnu ulogu u zalaganju za institucionalizaciju CU, a kad MONTI nije izdvojio sredstva za CU, kao što je obećano 2020. godine, angažovali su NVO „Edu Task“ da formira i upravlja nad 20 CU u školama. GIZ je prestao da finansira ove centre februara 2021. godine, ali su neke škole odlučile da nastave sa programima i sad od opština traže podršku. Savet Evrope je u

49 Dva CU iz regiona južne Mitrovice trenutno sa ODO traže načine za rešavanje problema pošto su oba CU od septembra 2020. godine prekinuli aktivnosti.

50 Razgovor Misije OEBS-a na Kosovu putem imejla sa šefom odseka za obrazovanje zajednica iz MONTI-ja.

51 Opštine u kojima su CU aktivni od aprila 2022: Prizren (5), Suva Reka (4), Orahovac (1), Gnjilane (1), Novo Brdo (1), Uroševac (4), Južna Mitrovica (1), Vučitrn (3), Podujevo (2), Đakovica (3), Peć (2), Istok (5), Gračanica (2), Kosovo Polje (2), Štimlje (3), Obilić (3), Lipljan (5).

52 Videti tabelu 1 na kraju ovog izveštaja o nevladinim organizacijama koje upravljaju centrima za učenje 2021. i 2022.

martu 2021. godine stavio CU na raspolaganje 60.000 evra od aprila do novembra 2021. i nije zahtevao da CU bude registrovan pri MONTI-ju kako bi mogao da se prijavi.⁵³

Nažalost od 2018. godine zatvorena su 53 CU, pri čemu je većina zatvorena 2021. godine⁵⁴, dok su drugi morali da smanje obim aktivnosti ili broj zaposlenih u prošloj godini (videti tabelu 1). Nekoliko CU je prijavilo da su plate smanjene zbog ograničenih finansijskih sredstava, dok su neki nastavnici naveli da od juna 2019. godine primaju samo 50 odsto plate.⁵⁵ Zatvaranje je bilo neizbežno jer su glavni donatori, kao što su GIZ i EU za projekat SIMRAES II planirali svoja finansijska sredstva u skladu sa očekivanom primenom AU 19/2018.

U regionu Prizrena, trenutno postoji deset operativnih CU pri školama, pet u opštini Prizren, četiri u Suvoj Reci i jedan u Orahovcu, koji pružaju usluge za 451 učenika, 245 devojčica i 206 dečaka.⁵⁶ Četiri CU su uspešno dobili dozvole od MONTI-ja.⁵⁷ Šest preostalih centara nije registrovano u MONTI-ju. Pored toga, između 2019. i 2021. godine zatvoreno je 11 centara za učenje u regionu Prizrena zbog nedostatka sredstava.⁵⁸

Saradnja između opštine i CU-ova u regionu Prizrena je uopšteno ocenjena kao prilično dobra – devet od deset CU ima memorandume o razumevanju sa opštinom, a jedan je od januara 2022. godine na čekanju. Ovi MoR-ovi obuhvataju obezbeđivanje prostora i pokrivanje troškova komunalnih usluga za CU pri školama. U slučajevima kad ODO preuzme odgovornost za plaćanje zaposlenih, isplate ponekad kasne. Takođe je prijavljeno da neke opštinske direkcije za obrazovanje nisu upoznate čime se centri za učenje bave i koliko ih je pod njihovom nadležnošću. Nijedna od tri opštine sa funkcionalnim CU nema namenske budžetske linije za plate zaposlenih u CU; umesto toga, plate su deo kratkoročnih ugovora o pružanju usluga.

U regionu Prištine je od aprila 2022. godine bilo funkcionalno 15 CU (šest u zajednici i devet u školama): šest u Lipljanu, tri u Štimlju, tri u Obiliću, dva u Kosovu Polju i dva u Gračanici, pružajući usluge za 1.394 učenika, 795 devojčica i 599 dečaka.⁵⁹ Trinaest CU je registrovano pri MONTI-ju i dobilo dozvole, dok se dva još uvek nisu prijavila. Devet CU je

53 U skladu sa javnim pozivom, četiri organizacije građanskog društva su mogle da se prijave za iznos do 15.000 evra po organizaciji, kako bi uključile (3) CU do novembra 2021. godine. Videti ovde: <https://rm.coe.int/call-for-proposals-supporting-learning-centres-through-small-grant-sch/naive/1680a18f45>

54 Na osnovu informacija dostavljenih RC-u putem upitnika u aprilu 2021. i aprilu 2022. god.

55 Prijavili su CU u regionu Mitrovice i Gnjilana.

56 Centrima za učenje u regionu Prizrena upravljaju: NVO „Nevo Koncepti“ (5), VoRAE (4) i Terre des Hommes (1).

57 Dva u Suvoj Reci, (1) u Orahovcu i (1) u Prizrenu.

58 U opštini Prizren 31. decembra 2019. godine zatvorena su (4) centra za učenje pri školama kojima upravlja „Nevo Koncepti“ i koje finansira GIZ, još (3) su zatvorena u decembru 2020. Dva CU kojima upravlja „EDU TASK“ i „ADEC“ zatvorena su u martu 2021. Dva (2) CU kojima upravlja omladinska organizacija „Schuler Helfen Leben“ (Učenicima pomažu život) zatvorena su u septembru 2019. u Orahovcu.

59 Šest je CU u regionu Prištine kojima upravlja VoRAE, Balkanski suncokreti Kosovo upravljaju radom (5), Partnerstvo za ideje (2), „Romani Inicijativa Hak“ (1) i EDU Task (1).

zatvoreno 2021. i 2022. godine, dok je jedan zatvoren 2017.⁶⁰ Nakon ovih zatvaranja u opštini Priština nema funkcionalnih CU.

Saradnja između opštine i CU-ova u regionu Prištine je uopšteno ocenjena kao dobra – 12 od 15 funkcionalnih CU je potpisalo memorandume o razumevanju sa odgovarajućom opštinom. CU pri školama imaju bolju saradnju od CU u zajednici. Odredbe MoR-a obuhvataju obezbeđivanje prostora i pokrivanje troškova komunalnih usluga (ili obezbeđivanje ogrevnog drveta za CU koje rade u zajednici). Neki ODO su pogrešno izvestili o broju CU koji rade na njihovoj teritoriji, pokazujući da nemaju dovoljno informacija o nedavno zatvorenim centrima. Nijedna od tri opštine sa funkcionalnim CU u zajednici nema namensku budžetsku liniju za CU.

U regionu Peći, od aprila 2022. godine bilo je deset operativnih CU (tri u zajednici i sedam pri školama): dva u Peći, tri u Đakovici i pet u Istoku.⁶¹ Četiri CU su imali uspeha u dobijanju dozvola od MONTI-ja, dok šest nije podnelo zahtev. U periodu od marta 2019. do marta 2022.godine, 22 CU su zatvorena zbog nedostatka sredstava.⁶² Od novembra 2021. godine u opštini Klina nema funkcionalnih centara za učenje.

Saradnja između CU i ODO u opštinama regiona Peći je prilično dobra, iako su samo četiri od deset CU potpisali memorandume o razumevanju. Opštine obezbeđuju prostor i pokrivaju neke komunalne usluge. Opštinske direkcije za obrazovanje u regionu Peći nemaju namensku budžetsku liniju za CU i još uvek se nisu posvetili tome da pokriju plate.

U regionu Gnjilana, od aprila 2022. godine postojalo je šest funkcionalnih CU (dva u zajednici i četiri pri školama): četiri u Uroševcu, jedan u Gnjilanu i jedan u Novom Brdu, koji pružaju usluge za 383 učenika, 206 devojčica i 177 dečaka.⁶³ Registrovana su četiri CU i dobili su dozvole od MONTI-ja, dok druga dva centra nisu podnela zahtev.⁶⁴ Između decembra 2018. i januara 2020. godine zatvoreno je pet CU zbog nedostatka finansijskih sredstava, tako da u Kamenici nema funkcionalnih CU.⁶⁵

Saradnja između opština i CU u regionu Gnjilana uglavnom je vrlo dobra, gde su svih šest CU funkcionalni i potpisani su memorandumima o razumevanju sa tri nadležne opštinske direkcije za obrazovanje. ODO podržavaju CU u zajednici i CU pri školama u pokrivanju troškova iznajmljivanja prostora i operativnih troškova. Tamo gde su sklopljeni sporazumi da ODO preuzme plaćanje zaposlenih u CU, i dalje se javljaju problemi, jer ne postoji

60 U opštini Priština su u januaru 2022. zatvorena (2) CU pri školama kojima upravlja „Terre des Hommes“ i jula 2021. godine zatvoreno je (6) CU pri školama kojima upravlja „EDU Task“ i „ADEC“. U opštini Štimlje zatvorena su (2) CU pri školama februara 2021. godine, a u Lipljanu je 2017. Zatvoren (1) CU kojim upravlja VoRAE.

61 U regionu Peći, organizacija „Terre des Hommes“ upravlja radom (3) CU, „Siri i Vizionit“ (2), NVO „Vizioni 02“ (3), „Bethany Christian Services“ (1) i „Caritas Kosova“ (1).

62 U opštini Đakovica zatvoreno je (8) CU pri školama kojima upravlja „Bethany Christian Services“ i zatvorena su (2) kojima upravljaju „EDU TASK“ i „ADEC“. U opštini Peć zatvoreno je (6) CU pri školama kojima upravlja TdH i (3) kojima upravlja NVO Siri Vizionit. U opštini Klina je zatvoreno (5) CU pri školama, a u opštini Istok zatvorena su (3) školska CU.

63 U regionu Gnjilana VoRAE upravlja (3) CU, Terre des Hommes (2) i Caritas Kosova (1).

64 Četiri CU u Uroševcu su registrovana kod MONTI-ja.

65 U decembru 2018. zatvoren je CU u Gnjilanu, kojim upravlja NVO „Rrograek“ (mreža ženskih organizacija Romkinja, Aškalijski i Egipćanki) čiji rad finansira „Save the Children“, dok su druga (2) pod upravom EDU TASK i ADEC zatvorena 2021. U januaru 2020. godine, zatvoren je CU kojim upravlja VoRAE u Kamenici, dok drugi CU nije aktivan.

posebna budžetska linija za CU. Ovo može dovesti do kašnjenja u isplata plata i štetiti saradnji.

U regionu Mitrovice, od aprila 2022. godine je postojalo šest operativnih CU (dva u zajednici i četiri pri školama): dva u Podujevu, jedan u Južnoj Mitrovici i tri u Vučitrnu.⁶⁶ Četiri CU su podneli zahtev za registraciju u MONTI-ju, ali nisu dobili dozvolu, druga dva centra nisu podnela zahtev. Tokom 2021. zatvorena su pet CU u regionu Mitrovice.⁶⁷

Saradnja između CU i ODO u regionu Mitrovice je prilično dobra pošto svih šest funkcionalnih CU imaju potpisan memorandum o razumevanju sa nadležnom opštinom. Opštine obezbeđuju prostor i pokrivaju operativne troškove. U slučajevima kada memorandum o razumevanju obuhvata postepen prenos odgovornosti, uobičajena su pitanja u vezi sa finansiranjem. Dva CU u Podujevu kojima upravlja NVO „Glas Roma, Aškalija i Egipćana“ nisu bila u potpunosti funkcionalna od septembra 2020. godine pošto opština nije ispoštovala delove memoranduma o razumevanju u vezi sa finansiranjem centra.⁶⁸ Neki ODO su takođe pogrešno izvestili o broju centara za učenje koji rade na njihovoj teritoriji.

Finansiranje

Kosovska strategija o obrazovanju 2022-2026 i Strategija za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija 2022-2026 i Akcioni plan (2022-2024) obećavaju 200.000 evra centrima za učenje u naredne tri godine.⁶⁹ Ova druga strategija zahteva uspostavljanje novih opštinskih akcionih odbora (OAO) i izradu novih lokalnih akcionih planova (LAP). Sastav OAO od ključne je važnosti kako bi se obezbedilo da lokalni akcioni planovi uključe podršku centrima za učenje. Međutim, jasno je da ova finansijska sredstva nisu dovoljna.

Na osnovu podataka iz „Inicijative za integraciju Kosova 2020 – KOSINT“, godišnji budžet za sve centre za učenje iznosio je 1.807.750 evra, dok su godišnje svi centri za učenje prosečno po učeniku trošili 325 €, što iznosi **27 evra po učeniku mesečno**.⁷⁰ Tokom godina, međunarodne donatorske organizacije su predstavljale glavni izvor ovih sredstava,⁷¹ dok nova realnost u pogledu zakona trenutno obavezuje podmirivanje

66 U regionu Mitrovice Terre des Hommes upravlja (2) CU, VoRAE (2), Romano Anglunipe (1) i Danski savet za izbeglice (1).

67 Septembra 2021. zatvorena su (2) CU u južnoj Mitrovici pod upravom TdH, a u Podujevu 2021. godine takođe su zatvorena (3) CU.

68 CU „Shaban Shala“ i CU „Ibrahim Rugova“ u Podujevu obustavili su aktivnosti, jer opština nije poštovala memorandum o razumevanju.

69 Strategija za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija (2022-2026) str. 29 i Akcioni plan str. 81

70 KOSINT 2020 „Uticaj centara za učenje na inkluziju romske, aškalijske i egipćanske dece u obrazovanje“, 2018, str. 7 i 29.

71 Kancelarija EU na Kosovu, Nemačka razvojna agencija (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH - GIZ); Savezno ministarstvo Nemačke za ekonomsku saradnju (BMZ); Karl Kubel Stiftung für Kind und Familie (KKS); Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC); Švajcarska crkvena pomoć (HEKS/EPER); Danski savet za izbeglice (DRC); Kosovska fondacija za otvoreno društvo (KFOS), Austrijska razvojna agencija (ADA), DIAKONIE (Austrija); UNICEF; Fond „Save the Children“; „People in Need“; Romski obrazovni fond.

njihovih troškova iz javnih fondova. Međutim, ova obaveza ne definiše iznos potrebne podrške, bilo na nivou ministarstva ili opštine.

Neki donatori se povlače ili su već prestali da finansiraju centre za učenje, dok su se drugi dogovorili sa nevladinim organizacijama koje upravljaju centrima za učenje o izlaznoj strategiji koja predviđa period od tri godine tokom kojeg bi se finansijska sredstva donatora svake godine srazmerno smanjivala. Prema rečima NVO „Glas Roma, Aškalija i Egipćana“, donatori su zatražili prenos nadležnosti za centre za učenje u periodu od tri godine. NVO „Glas Roma, Aškalija i Egipćana“ će nadgledati i obučavati novu (opštinsku) administraciju, donatori će postepeno smanjivati svoja finansijska sredstva, sve dok opštine ne počnu u potpunosti da ih finansiraju.

Trenutno su finansijski doprinosi opština prilično ograničeni i ne predviđaju značajnu pomoć neophodnu za potpunu funkcionalnost centara za učenje. Osim obezbeđivanja prostorija ili učionica u školama, samo nekoliko opština pruža finansijsku podršku, bilo da se radi o pomoći u obavljanju delatnosti, ili u pokrivanju komunalnih troškova. Opštine Lipljan i Štimlje sufinansiraju centre za učenje čijim radom upravlja NVO „Glas Roma, Aškalija i Egipćana“, dok opština Uroševac finansira 75 procenata troškova za centar za učenje pri Društvenom i kulturnom centru Aškalija, u selu Dubrava, a NVO „Caritas Kosovo“ pokriva preostalih 25 procenata troškova.

Osnivanje novih centara za učenje i podrška postojećim bili su među ciljevima nekoliko lokalnih akcionih planova (LAP) za inkluziju zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.⁷² Opština Uroševac predviđa osnivanje centara za učenje, ali to još uvek nije urađeno.⁷³ U opštini Prizren, centri za učenje su osnovani u pet škola⁷⁴, međutim, opštinska direkcija za obrazovanje nije zaposlila osmoro nastavnika prema strateškom planu.⁷⁵ Lokalni akcioni planovi opštine Lipljan i opštine Gračanica predvideli su podršku centrima za učenje kroz obezbeđivanje neophodnog prostora i pokrivanje komunalnih troškova.⁷⁶ LAP u opštini Vučitrn je uključio 2.000 evra za podršku centru za učenje, međutim, direktor centra za učenje u selu Prilužje je izjavio da do danas nije prenet novac za aktivnosti istog. Poslednjih godina potpisan je veliki broj memoranduma o razumevanju između nevladinih organizacija i opštinskih institucija preko kojih su se opštinske institucije obavezale da centrima za učenje obezbede prostorije za obavljanje aktivnosti. Međutim, ovi memorandumi o razumevanju se ne poštuju uvek.⁷⁷

72 LAP opštine Uroševac 2017-2021; LAP opštine Gračanica 2018-2022; LAP opštine Lipljan 2018-2022; LAP opštine Prizren 2019-2023.

73 LAP opštine Uroševac 2017-2021, str. 25-26.

74 Osnovna i niža srednja škola (ONSS) „Haziz Tolaj“, ONSS „Mustafa Bakui“, ONSS „Ibrahim Fehmiu“, ONSS „Abdyl Frasher“, i ONSS „Leke Dukagjini“.

75 KEEN, „Situacija zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u opštinama na Kosovu: Izveštaj o praćenju sprovođenja lokalnih akcionih planova u oblasti obrazovanja i zapošljavanja u šest opština na Kosovu“, novembar 2019, str. 20, dostupno na: http://www.kec-ks.org/wp-content/uploads/2020/08/Gjendja-e-komuniteteve-ne-komunat-e-Kosoves_ENG.pdf

76 Kosovska mreža za obrazovanje i zapošljavanje – KEEN, „Situacija zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u opštinama na Kosovu: Izveštaj o praćenju sprovođenja lokalnih akcionih planova u oblasti obrazovanja i zapošljavanja u šest opština na Kosovu“, november 2019, str.82; 95.

77 KOSINT 2020, „Uticaj centara za učenje na uključivanje romske, aškalijske i egipćanske dece u obrazovanje, november 2018, str. 30.

Organizacija „Terre des Hommes“ i NVO „ Glas Roma, Aškalija i Egipcana“ proaktivno rade sa opštinama i školama na povećanju svojih kapaciteta za upravljanje centrima za učenje. Utvrdili su da su opštinske direkcije za obrazovanje zainteresovane da finansiraju centre za učenje, međutim, mnoga budžetska izdvajanja zavise od Vlade. COVID-19 je izvršio veliki dodatni pritisak na lokalne budžete i mnoge budžetske linije su smanjene. Da bi opštine mogle da preuzmu svoje odgovornosti, budžeti i administrativni protokoli moraće da budu izmenjeni kako bi se omogućilo da centri za učenje budu na odgovarajući način uključeni. U nekim opštinama postoji ograničenje po pitanju dozvoljenog broja ugovora o zapošljavanju. Osoblje centra za učenje dobija ugovore o delu koje treba obavljati svakih šest meseci, što samo po sebi podriva održivost koja je bila predviđena.

U budžetu Kosova za 2020. godinu, 500.000 evra⁷⁸ je opredeljeno za funkcionisanje centara za učenje. Ipak, ovaj novac je opredeljen u pogrešnu budžetsku liniju i nikada nije tokom 2020. godine distribuiran centrima za učenje.⁷⁹

Tokom 2021. godine, cifra od 400.000 evra je u više navrata naznačena kao namenjena za finansiranje centara za učenje⁸⁰, ali se to nikada nije dogodilo.

Koalicija nevladinih organizacija koja upravljaju centrima za učenje okupila se kako bi se založila kod Ministarstva da se u budžetu za 2021. godinu dodele odgovarajuća sredstva za centre za učenje.⁸¹

MONTI je u septembru 2021. godine objavio prvi poziv za subvencionisanje centara za učenje kojima će upravljati nevladine organizacije. Prvobitno je u pozivu navedeno da će 200.000 evra biti na raspolaganju nevladinim organizacijama koje upravljaju centrima za učenje. Međutim, nakon proglašenja uspešnih kandidata isplaćeno je samo 97.000 evra.⁸² U maju 2022. objavljen je drugi poziv, ponovo obećavajući 200.000 evra za centre za učenje registrovane u MONTI-ju. U julu 2022. godine, pet nevladinih organizacija koje upravljaju 14 centrima za učenje dobilo je ukupan iznos od 200.000 evra.⁸³

Neisplaćivanje sredstava i smanjenje sredstava za 60 procenta veoma je zabrinjavajuće i za nevladine organizacije i za donatore. Otvaranje javnih poziva za finansiranje je dobrodošlo. Međutim, nivo raspoloživog finansiranja znači da će samo mali broj centara

78 Praktični vodič za sprovođenje Administrativnog uputstva 19/2018 o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje, str. 4.

79 Prema rečima direktora organizacije „Balkanski suncokreti Kosovo“ Muhameta Arifija, izdvojenih 500.000 evra stavljeno je u budžetsku liniju za kapitalne investicije i moglo se koristiti samo za ove namene.

80 Zamenica premijera Emilija Redžepi objavila je će 400.000 evra za centre za učenje biti dostupno 2022. Videti na: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1647722918946111&id=100011252565132

81 Intervju sa rukovodiocem za obrazovanje, VoRAE, 1. april 2021.

82 97.000 evra je bilo dodeljeno samo trima nevladinim organizacijama koje su bile uspešne tokom prijave, koje vode 22 centra za učenje, za više videti na: <https://masht.rks-gov.net/uploads/2021/10/vendim-per-mbeshtetje-financiare-te-projk-te-ojq-ve-per-ojq-t-fituese.pdf>

83 Odluka MONTI br. 3 - 1483, objavljena 12. jula 2022. godine, obaveštava da je „Bethany Christian Services“ koji upravlja (1) centrom za učenje dodeljen iznos od 22.000 evra, Caritas Kosova koji upravlja (1) centrom za učenje dodeljeno je 22.000 evra, „Romani Inicijativa HAK“, koja rukovodi sa (2) centra za učenje dodeljeno 42.000 evra, Terre Des Hommes koji upravlja (9) centara za učenje dodeljeno je 92.000 evra, a Vizioni 02 koji upravlja (1) centrom za učenje je dodeljeno 22.000 evra, Odluka je dostupna ovde, <https://masht.rks-gov.net/ojq-te-fituese-sipas-thirrjes-publike-per-ofrimin-e-mbeshtetjes-financiare-per-financimin-e-projekteve-te-ojq-ve-qe-drejttojne-qendra-mesimore-per-mbeshtetjen-e-nxenesve-rom-ashkalinj-dhe-egjiptian/>

za učenje imati koristi. MONTI i opštinske direkcije za obrazovanje još uvek treba da izdvoje dovoljno budžeta kako bi centri za učenje funkcionisali na odgovarajući način za broj dece koja ih pohađaju. Koristeći proračune KOSINT-a od 27 evra mesečno po detetu, procenjuje se da vladino finansiranje za 2022. čini samo 20 procenta onoga što je potrebno za 3.000 dece u 47 trenutno aktivnih centara za učenje.⁸⁴

Broj aktivnih centara za učenje od aprila 2022. godine ne ukazuje na sveukupnu potrebu, a nedavna zatvaranja su dovela do toga da zajednice budu nedovoljno uslužene po tom pitanju, a nevladine organizacije redovno pozivaju da se osnuju novi centri za učenje. Procena stvarnih potreba, istraživanje područja sa velikim brojem nevećinske dece i velikim brojem onih koji su napustili školu mogli bi značajno da doprinesu poboljšanju budžetskih izdvajanja za centre za učenje.

Važno je napomenuti da do sada dodeljena sredstva, koja pokrivaju samo mali deo stvarnih troškova centara za učenja, nisu dovela do institucionalizacije centara za učenje u skladu sa prvobitno predviđenim planovima. Ova sredstva su, međutim, dobrodošla kao kratkoročna tranziciona mera u očekivanju dodele značajnijih finansijskih sredstava koja će biti kanalisana pretežno kroz opštinske direkcije za obrazovanje.

Odgovarajuće finansiranje centara za učenje neće biti moguće dok se ne utvrdi šta „odgovarajuće“ predstavlja. Bez jasnog definisanja načina na koji treba izračunati troškove centara za učenje, AU 19/2018 nedostaje važan element koji će omogućiti institucionalizaciju.

IV. Trenutni izazovi

S obzirom da se primena AU 18/2019 sporo odvija, neka pitanja na koja su istakli rukovodeće nevladine organizacije su opstala, dok su se pojavili novi izazovi. Finansijska nesigurnost je i dalje glavna prepreka za centre za učenje, a to je u velikoj meri rezultat kontinuiranih kašnjenja u punom sprovođenju AU 19/2018. Kao što je već pomenuto, funkcionisanje centara za učenje i dalje zavisi od podrške donatora; međutim, ovo oslanjanje na podršku donatora ne predstavlja dugoročno održivu opciju. Štaviše, interesovanje među donatorima je opalo. Donatori trenutno rade u periodu tranzicije ka potpunoj primeni AU 19/2018, tako da daju samo kratkoročne ili srednjoročne doprinose. Samu izradu nacрта AU 19/2018 i Praktičnog vodiča finansirali su donatori, pokazujući podršku donatora za pronalaženje održivih rešenja koja uključuju institucije koje preuzimaju odgovornost za centre za učenje. Da bi finansirale centre za učenje kojima

⁸⁴ Cifra zasnovana na 27 evra mesečno po detetu za 3.000 dece tokom jedne godine, iz proračuna napravljenih u KOSINT 2020, „Uticaj centara za učenje na uključivanje romske, aškalijske i egipćanske dece u obrazovanje“, 2018, str. 7 i 29.

upravljaju, neke NVO su nedavno morale da pribegnu traženju sredstava od novih donatora koji nisu bili angažovani na razvoju pravne infrastrukture ili infrastrukture praktične politike.⁸⁵

Amandmani su potrebni na nivou vlade i opština kako bi se prilagodila nova budžetska linija i kreirali budžetski kodovi za osoblje u okviru opštinskog budžeta. Ovo će takođe zahtevati izgradnju kapaciteta na opštinskom nivou za planiranje budžeta. Neke opštine u kojima su rukovodeće NVO organizovale okrugle stolove upoznate su sa AU 19/2018, ali druge sa malo ili nimalo aktivnih NVO-a u njihovoj opštini će morati da prođu obuku o novim ulogama koje se od njih očekuje da preuzmu i o osnivanju novih centara za učenje. Neslaganja oko procedura zapošljavanja i nastavnih planova i programa prijavile su nevladine organizacije koje upravljaju centrima za učenje gde je opština pogrešno razumela prelazne odredbe koje se odnose na centre za učenje koji su funkcionisali pre stupanja AU na snagu.

Opštine će takođe morati da reše problem izdavanja kratkoročnih ugovora o delu osoblju centra za učenje. Članovi osoblja centara za učenje moraju se tretirati kao javni službenici i primati odgovarajuće beneficije. Skepticizam u pogledu sveukupne posvećenosti MONTI-ja da institucionalizuje centre za učenje ponovo se pojavio u nekim kvartalima zbog produženih kašnjenja, neplaćanja doprinosa za 2020, smanjenja alokacije za 2021. i niskog finansiranja za 2022. godinu. Nvladine organizacije dovode u pitanje posvećenosti ministarstva, jer i dalje sumnjaju u dugoročnu održivost centara za učenja kojima upravljaju. Ovo takođe uključuje ispunjavanje obaveza ministarstva u vezi sa razvojem programa obuke i evaluacija kao što je predviđeno AU 19/2018.

V. Put ka uspehu

Trenutno se primena AU 19/2018 nalazi na mrtvoj tački, gde je potrebno brzo pronaći i realizovati održivo rešenje. MONTI ima priliku da institucionalizuje logiku centara za učenje da obezbedi pravednije obrazovanje deci iz marginalizovanih zajednica.

Da bi se ovaj proces nastavio dalje, MONTI može iskoristiti raniju podršku i trenutnu zabrinutost međunarodne zajednice za budućnost centara za učenje i izabere partnera za izradu mape puta sa vremenskim okvirom za prevazilaženje preovlađujućih problema. Ovo bi istražilo sve opcije u vezi sa održivim finansiranjem od vlade, do opština i lokalnih zajednica i istražilo puteve za dodatno finansiranje od strane vlade. Takođe bi trebalo da istraži održive opcije u vezi sa direktnim finansiranjem na nacionalnom nivou i izazovima

⁸⁵ Na primer, direktor organizacije „Balkanski suncokreti Kosovo“ je objasnio da je Mreža centara za učenje, koja se sastoji od (5) centara za učenje u četiri opštine morala da traži sredstva od novih međunarodnih donatora da bi održala centre za učenje.

opštinskog budžeta. Ovo bi zahtevalo posebne proračune oko trenutnih troškova vođenja i održavanja centara za učenje na mesečnom i godišnjem nivou i ko bi trebalo da bude nosilac ovih troškova. Mapa puta takođe treba da uključi sve druge obaveze MONTI-ja, uključujući praćenje, prikupljanje podataka, izveštavanje, standardizovanu procenu, godišnje budžetiranje i razvoj programa obuke sa Univerzitetom u Prištini (UP).

Pre nego što opštine mogu da preuzmu obavezu da plaćaju osoblje centra za učenje, Ministarstvo finansija mora da napravi poseban kod za ovu svrhu. Sa ovim kodom uključenim u njihovu opštinsku sistematizaciju radnih mesta, opštine mogu ponuditi redovne ugovore o radu nastavnicima i u potpunosti ih integrisati u svoje odgovarajuće direkcije za obrazovanje.

Opštinske vlasti treba da zauzmu proaktivan pristup pružanju nadzora i podrške centrima za učenje. AU 19/2018 jasno navodi da oni imaju važnu ulogu u operativnom radu centra za učenje i da to ne bi trebalo da zavisi od političke volje. Opštinske direkcije za obrazovanje moraju da uključe centre za obrazovanje u svoje godišnje budžete dodeljivanjem budžetskih linija i kodova za osoblje. Odbornici skupštine opštine iz Odbora za politiku i finansije mogu sačiniti zvaničan zahtev direktoru, nakon čega će se održati javna konsultacija sa relevantnim nevladinim organizacijama, a zainteresovane strane bi obavestile direkciju o izradi zvaničnog zahteva za dodavanje potrebnih budžetskih linija i kodova. Nakon odobrenja, direkcija u konsultaciji sa predsednikom opštine treba da izvrši neophodna budžetska izdvajanja i izmene. Odabir novog osoblja se takođe mora izvršiti u skladu sa odredbama navedenim u AU.

Nevladine organizacije treba da se udruže u ujedinjenom frontu da bi rešile probleme sa kojima se susreću u ispunjavanju standarda AU 19/2018 i pronađu zajednički jezik da bi sve svoje zabrinutosti uputile MONTI-ju. Ovo bi moglo biti u obliku krovne grupe udruženja za interese centara za učenje u vezi sa njihovom institucionalizacijom, uključujući i centre za učenje koje će preuzeti opštine i NVO koje će upravljati njima. Važan faktor je to što su njihovi stavovi predstavljeni i goruća pitanja su izneta na koherentan i dosledan način. Fragmentirani pristupi pojedinih nevladinih organizacija mogu dodatno da odlože proces.

Paralelno s tim, zainteresovane strane centara za učenje treba da preispitaju AU 19/2018 za sve nedostatke, posebno u pogledu iznosa finansiranja iz svakog izvora i preciziraju kako ovaj iznos treba da se izračuna. Projekcije bi trebalo da uzmu u obzir broj dece koja pohađaju ili potencijalno pohađaju centre za učenje u određenom okruženju. Vremenski okviri će takođe morati da se prilagode pošto trenutni vremenski okvir u AU 18/2019 predviđa da će centri za učenje koji još nisu registrovani biti van zakona do kraja 2023.

Donatori i dalje mogu da igraju ulogu u oblikovanju poboljšanih programa u okruženju centra za učenje. Dok MONTI i opštine preuzimaju osnovne i dnevne tekuće troškove, donatori i dalje imaju fleksibilnost da obezbede sredstva za dodatne projekte. Ovi projekti mogu obogatiti aktivnosti centra za učenje odobravanjem dodatnih obrazovnih programa

i programa obuke za decu i osoblje centra za učenje, poboljšanjem efikasnosti centra za učenje, opreme, prostorija ili proširenjem programa na više korisnika, uključujući roditelje, mlade i povratnike, sa posebnim fokusom na žene.

VI. Zaključak

Kašnjenja i neizvesnost oko primene AU 19/2018 doveli su do nesigurnih uslova sa kojima se suočavaju centri za učenje koji su opisani u ovom izveštaju, stvarajući ozbiljne izazove za one koji upravljaju centrima za učenje. Bili su uhvaćeni između obaveza predviđenih zakonskim okvirom i odsustva proceduralnih smernica. Očekivanja i od centara za učenje i od donatora u pogledu toga šta bi se moglo postići novim pravnim okvirom nisu ispunjena. Svakako, tome su doprinela kašnjenja MONTI-ja u davanju pravovremenih uputstava neophodnih za registraciju i dodelu sredstava kako iz vladinog tako i iz lokalnih budžeta.⁸⁶ Bez sumnje, globalna pandemija i prateća ograničenja pogoršali su ova kašnjenja, jer su resursi i finansijska sredstva morali da se preusmere da bi se nosili sa dodatnim izazovima.

Jasno je da postoje radnje koje MONTI može i treba da preduzme kako bi se unapredilo sprovođenje svih aspekata AU 19/2018. **Ovo će omogućiti svim centrima za učenje da obnove/ojačaju svoj puni rad za školsku 2023/2024. godinu**, i nastave da obavljaju važan posao sa i za decu. I MONTI i opštine treba da rade zajedno i preuzmu odgovornost za svoje nove uloge u sprovođenju AU u bliskoj saradnji sa onim nevladinim organizacijama koje imaju potrebno iskustvo i stručnost.

VII. Preporuke

Ministarstvu obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija

- Pratiti sprovođenje i efektivnost AU 19/2018 preko pravne kancelarije Ministarstva.
- Povećati i obezbediti godišnja opredeljena budžetska sredstva za osnovne troškove centra za učenje na osnovu broja dece koja ih pohađaju.

⁸⁶ Smernice za sprovođenje Administrativnog uputstva 19/2018 o osnivanju i funkcionisanju centara za učenje, str. 4.

-
- Izraditi jasna uputstva, obrasce i vremenske rokove za registrovane centre za učenje da izveštavaju MONTI o svojim aktivnostima.
 - Osigurati da su opštine propisno informisane o svojim nadležnostima i obavezama.
 - Podržati opštine u identifikaciji područja za osnivanje novih centara za učenje i usmeravanje procesa osnivanja novih centara za učenje.
 - Sprovesti aktivnosti izgradnje kapaciteta sa opštinskim direkcijama za obrazovanje i nevladinim organizacijama koje upravljaju centrima o efikasnom planiranju budžeta, kao i o procesu godišnje procene i izveštavanja kod prosvetne inspekcije.
 - Započeti razvoj specifičnih programa obuke za osoblje centara za učenje u bliskoj saradnji sa Učiteljskim (edukativnim) fakultetom Univerziteta u Prištini, prema AU 19/2018.⁸⁷
 - Razmotriti nedostatke AU 19/2018 sa svim zainteresovanim stranama u vezi sa budžetom i tranzicionim procedurama.

Ministarstvu finansija

- Odrediti određene budžetske kodove za osoblje centra za učenje.

Opštinskim direkcijama za obrazovanje

- Izmeniti opštinske budžete kako bi se omogućilo da centri za učenje budu u potpunosti podržani u okviru godišnjeg budžeta.
- Osigurati da se ažurirane informacije evidentiraju o svim centrima za učenje aktivnim u opštini.
- Sarađivati sa nevladinim organizacijama koje upravljaju centrima za učenje u opštini i obezbediti izradu, potpisivanje i obnavljanje memoranduma o razumevanju između opštinske direkcije za obrazovanje i centara za učenje.
- Osposobiti osoblje o ulogama i obavezama predviđenim AU 19/2018.
- Planirati godišnju podršku centrima za učenje u opštinskom budžetu.

Donatorima

- Koordinisati napore sa drugim dugoročnim donatorima da se pitanje centara za učenje postavi kao prioritet kod MONTI-ja.

⁸⁷ AU 19/2018, član 8, stav 5.4.

-
- Nastaviti sa finansiranjem programa koji unapređuju obrazovna iskustva u lokalnim zajednicama, kao što su letnji i zimski programi, razmene i studijske posete, obezbeđivanje hrane i druge neosnovne aktivnosti.
 - Organizovati sastanke sa predstavnicima opština kako bi se podigla svest o značaju centara za učenje.
 - Ponuditi tehničku ili finansijsku pomoć opštinama koje podržavaju centre za učenje.

NVO-ima koje upravljaju centrima za učenje

- Nastaviti da se zalažu za važnost centara za učenje za jednako obrazovanje i osigurati da ovo ostane na dnevnom redu vlade.
- Udružiti snage sa drugim nevladinim organizacijama koje upravljaju centrima za učenje i zainteresovanim stranama kako bi se na odgovarajući način kanalisale vladi tekuće zabrinutosti i izazovi.
- Pratiti i izveštavati o nastavku primene AU 19/2018.
- Registrovati centre za učenje u skladu sa AU 19/2018.
- Sarađivati i deliti dobre prakse sa opštinskim direkcijama za obrazovanje o tome kako funkcioniše upravljanje centrima za učenje.
- Podržati opštine u identifikaciji škola sa niskim upisom, pohađanjem i velikim brojem napuštanja škole da osnuju nove centre za učenje kako bi podržale učenike da ostanu u školi.

Tabela 1: Informacije o NVO-ima koje upravljaju centrima za učenje i opštinama u 2021. i 2022. godini.

#	Nevladina organizacija	Centri za učenje- 2021.	Centri za učenje- 2022.
1.	<i>Terre des Hommes (TdH)</i>	20	8
2.	<i>EDU Task i ADEC</i>	20	1
3.	<i>NVO „Glas Roma., Aškalija i Egipćana“ (VoRAE)</i>	19	14
4.	<i>„Nevo Koncepti“</i>	10	6
5.	<i>Siri i Vizionit (SiV)</i>	2	2
6.	<i>Balkanski suncokreti Kosovo (BSFK)</i>	5	5
7.	<i>The Ideas Partnership (TIP)</i>	2	2
8.	<i>CARITAS Kosovo</i>	2	2
9.	<i>Bethany Christian Services (BCS)</i>	6	1
10.	<i>Danski savet za izbeglice /Društveni centar za Rome i Aškalije</i>	1	1
11	<i>Romano Anglunipe</i>	1	1
12	<i>Romani Inciyativa HAK</i>	1	1
13	<i>Vizioni 02</i>	3	3
Ukupan broj centara za učenje		92	47

Podaci koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u aprilu 2022.

Centri za učenje koji rade od aprila 2022.	Centri za učenje zatvoreni od aprila 2022.	Broj aktivnih učenika	Registrovani u MONTI-ju	Centri za učenje koji su potpisali MoR sa opštinom
Prizren				
5	9	250	1	4
Suva Reka				
4	0	179	2	4
Orahovac				
1	2	22	1	1
Ukupno u Prizrenu				
10	11	451	4	9

Gnjilane				
1	3*	35	0*	1
Kamenica				
0	2			
Novo Brdo				
1	0	17	0*	1
Uroševac				
4	0	331	4	4
Ukupno u Gnjilanu				
6	5	383	4	6

Južna Mitrovica				
1	2	120	0	1
Vučitrn				
3	0	123	0*	3
Podujevo				
2	3	83	0	2
Ukupno u Mitrovici				
6	5	326	0	6

Peć				
Đakovica				
3	8	299	1	0
Peć				
2	6	44	0*	2
Istok				
5	3	88	3	2
Klina				
0	5	0	0	0
Ukupno u Peći				
10	22	431	4	4

Priština				
0	7	0	0	0
Gračanica				
2	0	120	2	2
Kosovo Polje				
2	0	570	1	1
Štimlje				
3	2	151	3	2
Obilić				
3	0	170	3	2
Lipljan				
5	1	386	4	5
Ukupno u Prištini				
15	10	1,394	13	12
UKUPNO NA KOSOVU				
47	53	2,990	25	37

